

Szathmárnémeti Mihály munkájának használhatóságát és a maga korában való elismertségét mutatja, hogy a szerző életében öt kiadást ért meg: Kolozsvár 1673 (RMK-1149), Kolozsvár 1676 (RMK-1194), Lőcse 1679 (RMK-1239), Kolozsvár 1681 (RMK-1262), Debrecen 1685 (RMK-1332); halála után még hármat:

Debrecen 1703 (RMK-1666), Lőcse 1706 (RMK-1716) és Bártfa 1743 (RMK-1743).

Jó volna újra kiadni ezt az értékes imádságoskönyvet, hogy a meglévő példányok ne csak könyvtárak féltve őrzött kincsei legyenek. Csak közkezen forogva lehetne újból segítség imádkozáshoz és az imádkozó életforma elsajátításához.

Péter Csaba

Fekete Károly: *Példázatos szavak – életes példák*

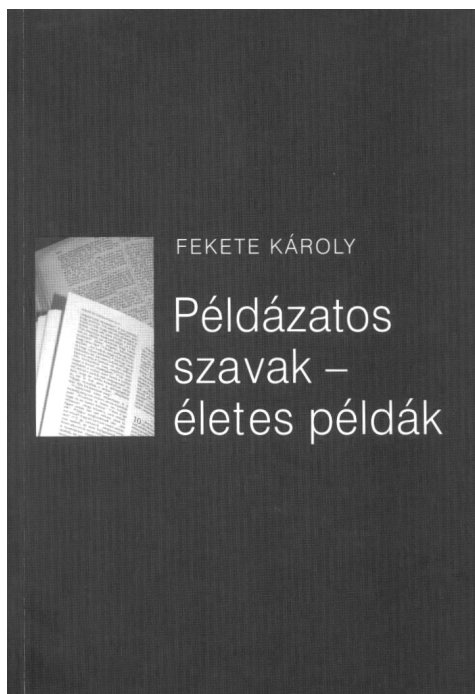
Kiadja a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója.
Budapest, 2008. 164. old. ISBN 978 963 558 119 1

Két ciklus – meg egy ráadás

A Makkai-kutató Fekete Károly igehirdetésekből és egyházi beszédekből összeállított műben mutatja meg gyakorlati teológusi rátermettségét és közösségépítő szándékát. Az első két „ciklus” összesen tizenöt (nyolc, illetve hét) textusra épülő prédikációból áll össze. Az első gyűjtőcíme *Példázatos szavak*, amely mögött Jézus Krisztus hét példázatának magyarázata sorakozik. A második ciklus, amely az *Életes példák* gyűjtőcímet kapta, hét evangéliumi epizódot, történetet magyaráz a ma embere számára. A harmadik ciklus előtt pedig ez a cím áll: *Életszentség a megszentelő Lélek erőterében*. Ez az egyházi év ünnepköreihez igazodva kínál téma-prédikációkat, szám szerint hét darabot.

Két mozzanatra támaszkodva biztonssággal elmondhatjuk, hogy a Debreceni Hittudományi Egyetemen oktató szerző szolgálni kíván ezzel az építő irodalom formájában megjelent gyűjteményével.

Bevezető vagy ún. előljáró beszéd helyett ajánlás áll a könyv elején: *Hálaadással emlékezve szolgáló életű kedves Szüleimre*. A három ciklus tehát a legszorosabban kapcsolódik id. Fekete Károly munkásságához, aki ugyancsak Debrecenben oktatott lelkésznevezéseket a gyakorlati teológia

tudományára. Ennek nyoma formailag az emmausi tanítványok történetének kifejtése kapcsán lesz szembevetendő, éspedig a textus előfeldolgozásában. (Ezt Erdélyben „fordulópontok”-nak szokás megnevezni.)

A könyv hátsó borítóján Bodó Sára debreceni tanártárs méltató sorainak bevezető szavaiból az is kiderül, hogy a

szerző aktív igehirdető is, és több mint két évtizede a debreceni Nagytemplomban hirdeti az Igét. Íme, igehirdetési elkötelezettségének két pillére.

A három ciklus fő mondanivalója így foglalható össze egyetlen mondatban: *Deus semper maior! – Isten mindig nagyobb!* (78. old.) A bizonyosítévként ebből a perspektívából, látószögéből merít bátorságot ahhoz, hogy a keresztyén ember helyzetét ne „alulról építgetve”, hanem a „végső kérdések felől” értelmezze. (68. old.) Ebből a felismerésből fakad az Isten iránt megnyilvánuló bizalom (ld. a hamis bíróról szóló példázatot), ennek a megéléséből fakad ama meggyőződés, hogy az alacsonyrendűnek számító munka sem lealacsonyító (ld. a nagycsütörtöki lábmosás történetét), s ennek megértése fedi fel karácsony csodáját, amelyben az isteni magasság hajol alá a megromlott földre. Így jut el az élet határhelyzetéhez is, amikor a meghalással szemben álló emberről szól: annyira „fixálódik” a földi világon, annyira megköti a birtoklási vágy, olyannyira kíván élete fölött rendelkezni, hogy képtelen elszakadni a földi valóságtól (71. old.).

Értelemszerű, hogy csakis újszövetségi textusok feldolgozását találjuk a kis kötetben, viszont épp a karácsonyi történetben (*Meglátogat minket a felkelő fény a magasságból*) megjelenő mellékszereplő, Zakariás pap személye jelzi, hogy Ábrahám, Izsák és Jákób Istenének kultuszából fejlődik tovább az az új esemény, amelynek Isten egyszülött Fia, Jézus Krisztus áll a középpontjában.

Sajátos vonás a tizenöt textusfeldolgozásban az összefoglaló készség, amely a prédikációk felépítését nem számok segítségével tagolja, hanem egy-egy sűrített gondolat előrebocsátásával. Lássunk erre egy példát, amint az a *Krisztus Király az egyetlen tekintély* felirattal ellátott lábmosástörténetben megvalósul (alapigéje Jn 13,3–17): *A szolgálat és az alázat királya; Egyenrangúvá tétel; Valóságos tekintély a tekintélyeskedésbe zavarás helyett.*

Fekete Károly bizonyosan zenei tehetségéből fakadóan (is) igen érzékeny a disszonanciákra, és megvan hozzá a kálvinista emberre jellemző bátorsága is, hogy az egyházban és a keresztyén életvitelben tapasztalható melléüteseket és melléfogásokat, hamis kottákat és hamis nótákat bírálja – ahogyan azt Jézus is megtette a maga korában. Anélkül, hogy a személyeskedés végletébe esne, vagy ujjal mutogatna, bátorsággal és kendőzetlenül szól keresztyén életünk és berendezkedésünk hiányosságairól. Megfogalmazásainak merészségével és egyéni hangjával a Budapest Klauzál téri lelkipásztorral, Farkas Józseffel rokonítjuk, akinek egyik maximája volt: *Az egyházban sem szabad megalkudni a benne terpeszkedő „nem egyházzal”.* Kapcsolatosan álljon itt egy megállapítás az *Életes példák* ciklusból: *A mindenkorai vak egyház, a gyáva egyházvezetők, a féltékeny tudósok, az öntelt mesterek, a tunya gazdák bűne, hogy sokszor ez az első és döntő kérdés sem hangzik el: miért álltok itt?* (60. old.) Egyház és teológia ébresztését vállalja fel ily módon a szerző, midőn hangosan töpreng a munkavállaló napszamosok esélyén (a szőlőmunkások példázatát magyarázva: Mt 20,1–16, maga adta címén *A kollegialitás örömeinek felfedezése*). Azonban mintha igen kiélezné a gazdag és Lázár példázatából a gazdag anonimitásának, névtelenségének jelentőségét: azért, mert a Mester nem adott neki nevet, tényleg egy senki(!) lenne a gazdag?

További szellemi rokonságot azzal a Makkai Sándorral mutat fel Fekete professzor, akinek munkásságát behatóan tanulmányozta és alapos monográfiákban ismertette már. Az egykori püspök mélyen szántó egyházi beszédei és témapredikációi idéződnek fel az olvasóban, amikor sorra olvassa a vizsgált ciklusok egyes darabjait. Mintha csak az egykori Adyvédő szellemében figyelmeztetné a 21. századba érkezett hallgatókat-olvasókat a vissza nem térő szeretetgyakorlási lehetőségek kihasználására, épp egy Ady-

idézet segítségével fogalmazva meg bírálatát. Az *Akik mindig elkésnek* záró szakaszával szemlélteti *A gazdag és Lázár példázatának* üzenetét, majd fájdalmasan alkalmazza: *Elkésünk mint nemzet, mint egyház, mint ember.* (52. old.)

Mégis, mi akkor az esély? Egyrészt ama meggyőződés, hogy *Isten semmit nem csinál félig-meddig* (*Talentumok*, 26. old.), másrészt a 3. ciklus csúcsmondata, mely szerint az „*elvégeztetett*”-be még az én ügyem is belefér (*Átformáló felismerések*, 125. old.).

A szövegben helyes arányban és a megfelelő helyen jelennek meg a költészetből, a teológiából és a szellemtörténetből átemelt fűszer-gyöngyszemek. Nem magyar forrásból egészében felveszi Kalkuttai Teréz *Himnusz az életbez* c. költeményét, odébb Gerhard Pál *Itt állok jászolod felett* karácsonyi énekének egy részletét. Csak szórványosan idéz magyar teológusokat (csupán Pákozdy L. M. és Bolyki J. nevével találkozunk nála), ellenben ezért a „mínuszért”, amit valójában mindenünk önállóan pótolhat, bőven kárpótol a német nyelvterület nagyjainak bevonásával

J. Bengeltől O. Rudolphon át G. Sauterig, akik csaknem minden egyes beszédben „szót kapnak”, azonban gyakoriság tekintetében A. Schweitzer, a zeneművelő orvos-teológus vezet. Ő teremti meg a kapcsolópontot a teológián kívüli nagyságok felé, akik közül S. Weil és E. Fromm egy-egy gondolata dúsítja az üzenetet. Mindnyájukat megkoronázza D. Bonhoeffer idézésével, amikor a reformáció ünnepére írt beszédének legvégén egy 80 évvel ezelőtti emlékünnepeyen megfogalmazott gondolatait közli az ember rendeltetéséről, aki nem ismerhet nagyobb tekintélyt sem élők, sem holtak között annál az Istennél, akinek egyedül tartozik felelősséggel (*A reformátori örökség követelményrendszere*).

Amint a gyűjteményes munka sejteti, valóban eleven és életteljes beszédanyag került sajtó alá, ilyen formában téve maradandóvá Fekete Károly korábbi, szavakban történt magvetését. Legyen rajta a „növekedést adó Isten” áldása.

Balogh Béla